

**Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Babimoście**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, zwanego dalej OPCAT) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 26 – 27 września 2013 r., do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Babimoście (zwanego dalej: Ośrodkiem, placówką lub MOW), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP): Marcin Mazur – zastępca dyrektora Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (prawnik), Joanna Żuchowska (lekarz chorób wewnętrznych), Przemysław Kazimirski, Marcin Kusy (prawnicy) oraz Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli KMP było sprawdzenie na miejscu sposobu przestrzegania praw nieletnich, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji o funkcjonowaniu Ośrodka oraz jego podstawowych problemach, przedstawionych przez p. Witolda Szustera – dyrektora placówki,
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Ośrodka, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla wychowanków, świetlic, sal lekcyjnych, sanitariatów, etc.,

- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z losowo wybranymi wychowankami Ośrodka,
- analizie m. in. akt osobowych wychowanków, zeszytów apeli, zeszytów obserwacji wychowanków, zeszytów łączności, protokołów Rady Pedagogicznej, indywidualnych programów resocjalizacji, danych statystycznych dotyczących aktualnej liczby wychowanków.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Babimoście o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji analizie poddano m.in.: Statut Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Babimoście, Regulamin wychowanka MOW w Babimoście, Tygodniowe założenia wychowawcze do pracy z grupą IV, Plan pracy z grupą IV, Punktowy system wzmocnień pozytywnych i negatywnych stosowanych wobec wychowanków MOW w Babimoście, Plan pracy Ośrodka na rok szkolny 2013/2014, Rozkłady dnia w dni świąteczne i dni powszechne, Procedurę postępowania wychowawcy lub nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego, Zasady udzielania przepustek, Procedurę postępowania w przypadku samowolnego oddalenia/ucieczki wychowanka, zasady dotyczące miejsca i czasu odwiedzin wychowanków przez osoby spoza Ośrodka, Procedurę postępowania w przypadku podejrzenia, iż wychowanek znajduje się pod wpływem alkoholu bądź innych środków odurzających, Procedurę zastosowania środków przymusu bezpośredniego, Działania opiekuńcze, wychowawcze, resocjalizacyjne i dydaktyczne podejmowane wobec wychowanków MOW w roku szkolnym 2012/2013, Protokół kontroli doraźnej przeprowadzonej w MOW w Babimoście w dniach 8.07.2013-10.07.2013 r. przez Departament Infrastruktury Społecznej Marszałka Województwa Lubuskiego, Protokół planowej kontroli w zakresie prawidłowości wykonywania przez dyrektorów publicznych szkół i placówek planowych zadań w zakresie nadzoru pedagogicznego przeprowadzonej w dniu 27.04.2012 przez Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim, Sprawozdanie z kontroli przeprowadzonej w dniu 11.03.2013 r. przez Sędziego Sądu Rejonowego w Zielonej Górze, Protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 18.10.2012 r.,

Program wychowawczy szkoły w MOW w Babimoście, Program profilaktyki MOW w Babimoście, Planowaną tematykę wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli realizowanego podczas zebrań zespołu opiekuńczo – wychowawczego w latach 2011-2013.

2. Informacje ogólne

Wizytowany przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Ośrodek jest funkcjonującą całodobowo placówką resocjalizacyjną, przeznaczoną dla chłopców niedostosowanych społecznie. Organem prowadzącym MOW jest Samorząd Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, zaś nadzór pedagogiczny nad jego działalnością sprawuje Lubuski Kurator Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim.

Działalność Ośrodka datuje się od 1957 r., początkowo funkcjonował jako Państwowy Zakład Wychowawczy podlegający resortowi sprawiedliwości. Dopiero na początku lat 70-tych. placówka zaczęła funkcjonować w strukturach resortu oświaty. Na terenie MOW znajdują się szkoła podstawowa i gimnazjum.

Pojemność Ośrodka wynosi 72 miejsca. Łączny stan wychowanków ze wskazaniem do umieszczenia w MOW wynosił w dniu wizytacji 62. Faktycznie jednak w liczba nieletnich w placówce wynosiła 52 wychowanków z tego powodu, iż 2 podopiecznych przebywało na uciezkach, 5 nie powróciło do placówki z wakacji, pozostali zaś nie zostali jeszcze do niej doprowadzeni. Wśród wszystkich wychowanków MOW, 9 jest jednocześnie podopiecznymi domów dziecka. Najdłuższy pobyt wychowanka w placówce wynosił ok. 4 lat.

3. Personel

W skład kadry pedagogicznej Ośrodka wchodzi 34 osoby (32,68 etatów), w tym blisko 1/3 etatów stanowią nauczyciele szkoły podstawowej i gimnazjum funkcjonujących w placówce, 19 etatów przeznaczonych jest dla wychowawców. Ponadto w placówce zatrudnionych jest 2 psychologów (2 etaty) oraz pedagog (1 etat). Wszyscy pracownicy MOW posiadają wykształcenie wyższe oraz przygotowanie pedagogiczne lub resocjalizacyjne.

Dyżur nocny sprawowany jest przez dwie osoby: wychowawcę i opiekuna nocnego. Dodać należy, że zgodnie z informacją udzieloną przez dyrektora placówki, w latach 2012 - 2013 (do dnia wizytacji) nie było postępowań dyscyplinarnych czy karnych prowadzonych wobec pracowników MOW. Nie składano również żadnych skarg na personel placówki.

W latach 2011 – 2013 w placówce zrealizowano szkolenia dotyczące m.in. tematyki wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, diagnozy resocjalizacyjnej, metod i technik oddziaływań resocjalizacyjnych i aktywizacji wychowanków, wykorzystywania twórczej resocjalizacji, pracy z trudnym uczniem w czasie zajęć nauki własnej oraz analizy efektów pracy resocjalizacyjnej, opiekuńczo – wychowawczej, psychologicznej i pedagogicznej. Nadto, pracownicy placówki indywidualnie podnoszą swoje kwalifikacje.

W ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji pracownikom Ośrodka warto zapewnić także szkolenia z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym, na co wskazuje reguła 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) (dalej: Reguły ONZ) stanowiąca, iż personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.

4. Warunki bytowe

W skład Ośrodka wchodzi trzy wolnostojące budynki oraz sala gimnastyczna. W budynku administracji, poza pokojami administracji usytuowanymi na parterze, mieszczą się sale zajęć i pracownie wychowanków. Do dyspozycji nieletnich jest m.in. pracownia muzyczna, w której przechowywany jest sprzęt muzyczny (gitary, perkusje, pianino, głośniki). Odbywają się tu próby działającego w Ośrodku zespołu „Bad Boys”. W pracowni terapeutycznej znajduje się bogaty zbiór prac chłopców m.in. świąteczne kartki, drobne przedmioty (wazon, butelki, pudełko, deski, tace zdobione metodą decoupage). Prace te są wystawiane na organizowanych corocznie

kiermaszach. Ośrodek posiada również izbę tradycji, w której gromadzone są pamiątkowe zdjęcia, kroniki, sztandar Ośrodka, nagrody i puchary zdobyte w różnych zawodach sportowych i konkursach. Z kolei w pracowni szachowej, wyposażonej w 6 stolików, odbywają się zawody szachowe. Dużym zainteresowaniem wychowanków cieszą się zajęcia komputerowe przeprowadzane w wyodrębnionej i bardzo dobrze wyposażonej sali. Wychowankowie mogą również korzystać z bogatego księgozbioru zgromadzonego w bibliotece. Dodatkowo w budynku tym znajdują się pokoje wyposażone w bilard, lotki i piłkarzyki.

MOW dysponuje również tzw. hotelikiem dla odwiedzających. Jest to wydzielona część, w której znajdują się 4 łóżka, węzeł sanitarny oraz aneks kuchenny wyposażony w odpowiedni sprzęt.

Zajęcia szkolne odbywają się w odrębnym budynku, otoczonym ogrodem z wyodrębnionym arboretum z rzadkimi okazami drzew. W szkole znajdują się m.in. klasy lekcyjne, łazienki, pracownia komputerowa. Klasy szkolne są dobrze zaopatrzone w pomoce naukowe (zwłaszcza sala biologiczna) takie jak np. tablice interaktywne. W pracowni informatycznej jest 12 stanowisk, z dostępem do Internetu. W korytarzach na tablicach korkowych zamieszczonych jest wiele ogłoszeń dotyczących m.in. planu lekcji, ostatnich rekordów sportowych, „szczęśliwy numer” (zwolnienie w danym dniu jednego z uczniów z odpowiedzi). Jest również tzw. „kącik językowy”, który zawiera powszechnie używane zwroty w czterech językach.

W sali sportowej (poza sprzętem wykorzystywanym w trakcie lekcji wychowania fizycznego takim jak: skrzynie, kozły, materace, piłki, etc.) znajduje się dobrze wyposażona siłownia, z której chłopcy mogą korzystać w wolnym czasie.

Dwupiętrowy internat znajduje się w odległości ok. 300m. od pozostałych budynków. Na każdej kondygnacji są dwie tak samo wyposażone grupy wychowawcze. Na terenie każdej grupy znajdują się cztery 3-osobowe sypialnie, odnowione, zadbane oraz udekorowane w sposób dostarczający pozytywnych wrażeń wzrokowych. Wyposażone są one w sposób umożliwiający odpoczynek, naukę oraz przechowywanie osobistych rzeczy.

W świetlicach (osobnych dla każdej grupy) odrabiane są od 16.30 lekcje, zaś od 19.00 rozpoczynają się zajęcia świetlicowe takie jak: pogadanki, gry, oglądanie

telewizji, czytanie książek itd. Za każdą ze świetlic znajduje się aneks kuchenny, dobrze wyposażony w sprzęt, w którym chłopcy mogą przygotować kawę, herbatę lub dodatkowe posiłki.

Do dyspozycji podopiecznych, w każdej grupie, wydzielono sanitariaty: łazienkę z toaletą i umywalką oraz łazienkę wyposażoną w prysznic umywalki i dodatkową toaletę. Wychowankowie mają również zapewnione środki higieniczne niezbędne do utrzymania codziennej higieny osobistej.

W placówce znajduje się kuchnia i stołówka, posiłki dostarczane są przez firmę cateringową. Na ścianach jadalni znajdują się kolorowe murale i graffiti wykonane przez jednego z byłych wychowanków. Chłopcy, poza nakrywaniem do stolików, nie wykonują w jadalni i w kuchni żadnych innych prac. W pomieszczeniach zachowana jest czystość i zasady higieny.

W budynku internatu znajdują się także pracownia terapeutyczna, w której prowadzone są zajęcia relaksacyjne oraz terapeutyczne (np. dotyczące uzależnień, sposobów wychodzenia z nałogów). W osobnej sali prowadzony jest biofeedback.

Odwiedziny wychowanków odbywają się w pokoju odwiedzin, gdzie znajdują się stoły, krzesła oraz wyposażenie niezbędne do przygotowania ciepłego napoju.

Ponadto w internacie wyodrębniono jednoosobową izolatkę, przeznaczoną dla osób chorych.

W terenach przyległych do MOW jest dużo zieleni, kort tenisowy, bieżnia 60-metrowa, boiska do kosza, siatkówki (także plażowej), są także trzy ule prowadzone przez kółko pszczelarskie.

W Ośrodku nie ma zainstalowanego monitoringu wizyjnego.

W ocenie przedstawicieli KMP nieletni przebywający w MOW mają zapewnione bardzo dobre warunki bytowe. Należy także podkreślić, iż większość wychowanków, z którymi przeprowadzano rozmowy indywidualne, dobrze oceniła wyżywienie oraz warunki bytowe i higieniczno – sanitarne panujące w placówce.

Mimo dobrych warunków, w jakich przebywają nieletni, należy podkreślić, iż placówka nie jest przystosowana do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. Z informacji uzyskanej od dyrektora placówki wynika, iż od kilku lat nie było w Ośrodku osoby z niesprawnością ruchową. Jednakże specyfika Ośrodka daje podstawy

do uznania, że do grona wychowanków dołączyć może osoba np. poruszająca się na wózku inwalidzkim lub o kulach. W aktualnym stanie nie będzie ona mogła korzystać z urządzeń sanitarnych czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki. W związku z tym przedstawiciele KMP zalecają dostosowanie placówki do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się. Pracownicy KMP zaznaczają, że pewne modernizacje pozwalające na samodzielność osób z niepełnosprawnością (np. uchwyty ułatwiające korzystanie z WC i prysznic) nie wymagają szczególnych nakładów finansowych czy ingerencji w architekturę budynku. Przypomnieć w tym miejscu należy, że zgodnie z § 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2002 r. Nr 75, poz. 690 ze zm.), zwanego dalej: rozporządzeniem, młodzieżowe ośrodki wychowawcze należy traktować jako budynki zamieszkania zbiorowego. W związku z tym, obowiązuje wobec nich § 2 ust. 2 rozporządzenia. Przy rozbudowie lub przebudowie, należy więc uwzględnić m.in. kwestię dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

5. Traktowanie

W rozmowach indywidualnych wychowankowie podkreślali, że wychowawcy i nauczyciele są do nich przyjaźnie nastawieni. Wszyscy nieletni potrafili wskazać osobę wśród personelu, do której mają zaufanie i mogą się do niej zwrócić w sytuacji wystąpienia jakiegoś problemu. Ponadto podopieczni są przekonani, że ich sytuacja i zachowanie podczas pobytu w Ośrodku może się zmienić lub już zmieniła się na lepsze. Atmosfera panująca między wychowankami również wydaje się być pozytywna.

Zgodnie z informacją dyrektora Ośrodka, personel placówki nie przeprowadza kontroli osobistych wychowanków.

Rozmowy z nieletnimi oraz analiza dokumentacji nie wykazały, aby w stosunku do nieletnich stosowano środki przymusu bezpośredniego.

W placówce rocznie dochodzi do kilku zdarzeń nadzwyczajnych, w większości są to ucieczki. W lutym 2013 r. jeden z wychowanków zaatakował nożem pracownika

Ośrodka. Jak wynika z dokumentacji placówki, nieletni był osobą uzależnioną od narkotyków i z jego wyjaśnień wynikało, że nie panował nad tym co robił. O zdarzeniu została powiadomiona policja oraz sąd prowadzący postępowanie wykonawcze. Nieletni został przeniesiony do innego ośrodka.

W MOW obowiązują następujące procedury: Procedura postępowania wychowawcy lub nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego, Procedura postępowania w przypadku samowolnego oddalenia/ucieczki wychowanka MOW w Babimoście, Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, iż wychowanek znajduje się pod wpływem alkoholu bądź innych środków odurzających, Procedura zastosowania środków przymusu bezpośredniego. Analizując treść poszczególnych procedur, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji nie wnieśli uwag poza tym, że w Procedurze zastosowania środków przymusu bezpośredniego jako podstawę prawną wskazano uchylone w dniu 24 sierpnia 2009 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 r. w sprawie *szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii* (Dz.U. z 2009 r., Nr 25, poz. 203). W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają zmianę powyższego dokumentu w zakresie powoływania się na aktualne przepisy prawne.

6. Dyscyplinowanie

System kar i nagród obowiązujących w Ośrodku zawarty został w Statucie Ośrodka. Za właściwe zachowanie wychowanek może zostać nagrodzony następującymi nagrodami: spostrzeżeniem pozytywnym, udzieleniem pochwały przez wychowawcę na forum grupy, udzieleniem pochwały przez dyrektora na forum Ośrodka, listem pochwalnym do rodziców, pochwałą wpisaną do akt, powiadomieniem sądu o nagrodzie, nagrodą rzeczową, dodatkowym dniem wolnym do przepustki, wnioskiem do sądu o zmianę środka wychowawczego, anulowaniem uprzednio nałożonej kary. Wychowanek może natomiast zostać ukarany m.in.: spostrzeżeniem negatywnym, udzieleniem nagany przez wychowawcę na forum

grupy, udzieleniem nagany przez dyrektora na forum Ośrodka, wpisem nagany do akt, powiadomieniem rodziców lub opiekunów o niewłaściwym zachowaniu wychowanka, wezwaniem rodziców do ośrodka, powiadomienie Sądu o nagannym zachowaniu wychowanka, wnioskowaniem do Sądu o zmianę środka wychowawczego.

Zastrzeżenia wizytujących w zakresie wymierzanych kar w Ośrodku dotyczą kary w postaci „możliwość wystąpienia z wnioskiem o zmianę ośrodka wychowawczego”, która nie powinna się znaleźć w wyżej wymienionym katalogu. Przepis § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz. U. z 2011 r. nr 296 poz. 1755) wskazuje, że przeniesienie nieletniego do innego ośrodka może nastąpić w szczególnie uzasadnionych przypadkach mających znaczenie dla skuteczności procesu resocjalizacyjnego lub terapeutycznego, na podstawie oceny zasadności dalszego pobytu nieletniego w ośrodku dokonywanej przez zespół, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania w ośrodku pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zgodnie z Zaleceniami CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi tego typu kara nie powinna być stosowana (Zalecenie 97: Młodociani nie mogą być przenoszeni w ramach środka dyscyplinarnego). Kierując się treścią tego zalecenia, przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że młodociani mogą być przenoszeni między placówkami, kiedy początkowe kryteria dla umieszczenia ich lub dalsze propagowanie reintegracji społecznej mogą być realizowane w bardziej skuteczny sposób w innej instytucji lub kiedy poważne ryzyko w zakresie bezpieczeństwa sprawia, że transfer taki jest nieodzowny. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji uważają zatem, że wnioskowanie o przeniesienie do innej placówki nie powinno być wskazane w katalogu kar wymierzanych przez personel MOW.

Zgodnie ze Statutem, wychowanek lub jego rodzice (opiekunowie prawni) mają prawo odwołania się od decyzji o ukaraniu do Dyrektora Ośrodka w terminie 7 dni od zawiadomienia o udzieleniu kary.

Ponadto w placówce obowiązuje Punktowy system wzmocnień pozytywnych, stosowany wobec wychowanków (dalej zwany systemem punktowym). System ten reguluje szczegółowo procedury i formy nagradzania i pozbawiania nagród wychowanków za określone zachowania. Punktowy system wzmocnień pozytywnych jest zatwierdzony przez radę pedagogiczną.

System punktowy reguluje w głównej mierze możliwość udzielenie przepustki lub urlopu w zależności od liczby posiadanych punktów. Wychowanek może otrzymać urlop w czasie trwania zajęć szkolnych tylko w uzasadnionych przypadkach oraz pod warunkiem, że systematycznie uczestniczy w lekcjach i osiąga miesięczne średnie ocen pozwalające domniemywać, iż nauka nie sprawia mu poważniejszych trudności. Na urlopowanie w czasie nauki szkolnej wychowanek musi posiadać przynajmniej częściowe pokrycie w punktach uzyskanych za comiesięczną średnią ocen. Na każdy wyjazd do domu wychowanek musi mieć określoną liczbę punktów, które zdobywa w ciągu roku szkolnego. Przepustki celowe, związane z koniecznością stawiennictwa wychowanka na wezwanie różnych instytucji lub uzasadnionych wizyt u lekarzy specjalistów, mogą być, po ustaleniu z dyrektorem Ośrodka, udzielane bez odpisów punktowych, ale tylko na czas niezbędny do załatwienia sprawy.

Wychowanek za zachowania niezgodne z Regulaminem może być pozbawiony urlopu od 1 dnia do 4 tygodni tzn. może uzyskać od -20 punktów do -560 punktów. Nauczyciel lub wychowawca ma prawo, w przypadku mniej uciążliwych, nieakceptowanych społecznie zachowań wychowanka ukarać go: spostrzeżeniem negatywnym w wysokości do -5 pkt; udzielić mu nagany na apelu lub na forum grupy - w wysokości do -8 pkt; wystąpić z wnioskiem do dyrektora ds. dydaktycznych lub dyrektora ds. wychowawczych o udzielenie nagany w wysokości do -10 pkt; wnioskować o udzielenie nagany dyrektora Ośrodka do -15 pkt. Nauczyciel, wychowawca wnioskujący o ukaranie wychowanka ma obowiązek ustalenia z zespołem wysokości nałożonej kary. Zachowania naganne wychowanka mogą być karane dodatkowo: powiadomieniem rodziców lub opiekunów o niewłaściwym zachowaniu się wychowanka; wpisaniem nagany do akt; powiadomieniem sądu, który nadzoruje wykonanie orzeczenia o nagannym zachowaniu wychowanka; skróceniem urlopu; wnioskowaniem do Sądu o cofnięcie stałej zgody na urlopowania wychowanka

do domu; wnioskowaniem do Sądu o zmianę środka wychowawczego wobec wychowanka. Wychowanek lub jego rodzice (opiekunowie prawni) mają prawo odwołania się od decyzji zespołu powołanego do udzielania kar do dyrektora Ośrodka w terminie 7 dni od udzielenia kary. Dyrektor Ośrodka zobowiązany jest do udzielenia odpowiedzi na odwołanie w terminie 7 dni.

Obowiązujący w Ośrodku system punktowy budzi u przedstawicieli KMP pewne zastrzeżenia. Po pierwsze, system ten jest niespójny ze Statutem Ośrodka. W Rozdziale III pkt 11 systemu punktowego wskazano, że za zachowanie niezgodne z regulaminem wychowanek może być pozbawiony urlopu od 1 dnia do 4 tygodni. Poza tym, w pkt 14 mowa jest o tym, że zachowania naganne wychowanka mogą być karane dodatkowo m.in. skróceniem urlopu oraz wnioskowaniem do Sądu o cofnięcie zgody stałej na urlopowanie wychowanka do domu. Kar tych nie ma wymienionych w Statucie Ośrodka.

Ponadto w rozdziale VI Przelicznik Punktów jest mowa o tym, że wychowanek musi mieć określoną liczbę punktów, aby wyjść poza teren Ośrodka, ponieważ z puli posiadanych punktów odliczane są one za każde jego wyjście. I tak np.: przepustka krótkotrwała do najbliższego sklepu -5 pkt (odjętych z puli wszystkich zgromadzonych punktów); przepustka do miasta do 2 godzin -10 pkt. Jeden dzień urlopu nie wynikającego z kalendarza roku szkolnego - 20 pkt. Aby otrzymać przepustkę do domu wynikającą z kalendarza roku szkolnego wychowanek powinien posiadać następującą ilość punktów: na święta Bożego Narodzenia +150 pkt; ferie zimowe +100 pkt; ferie wiosenne +100 pkt; wakacje letnie +150 pkt.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji nie kwestionują wykorzystywania systemu punktowego jako metody wychowawczej, jednakże niektóre kwestie nie powinny być uzależnione od liczby punktów. System punktowy w obecnym kształcie uniemożliwia respektowanie niektórych praw nieletnich. Przykładowo, aby wyjść do Kościoła wychowanek musi mieć określoną liczbę punktów, zaś za każde takie wyjście z posiadanej puli odliczane jest 10 punktów. Od posiadanej liczby punktów uzależniona jest też możliwość spędzenia świąt z rodziną. Co więcej w rozdziale II systemu punktowego pn. Urlopowania i udzielanie przepustek, w pkt 8. jest następujący zapis: „wychowanek, który w trakcie trwania

roku szkolnego zostaje, decyzją sądu, zwolniony z pobytu w placówce resocjalizacyjnej może ją opuścić pod warunkiem posiadania przynajmniej „0”stanu punktowego”. Taka sytuacja w ocenie przedstawicieli KMP jest niedopuszczalna. Decyzja sądu w tym zakresie jest decyzją nadrzędną i nie może być zmieniona przez pracowników Ośrodka. Zgodnie bowiem z art. 9.1. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych *Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być samowolnie aresztowany lub zatrzymany. Nikt nie może być pozbawiony wolności inaczej, jak tylko na zasadach i w trybie ustalonym przez ustawę.* Warto w tym miejscu przytoczyć także art. 37 b Konwencji o Prawach Dziecka, który wskazuje, że *Żadne dziecko nie może zostać pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas.*

Ponadto w rozmowach indywidualnych wychowankowie wskazywali na stosowanie w Ośrodku odpowiedzialności grupowej, np. poprzez zamykanie na klucz na okres tygodnia kuchenek, znajdujących się w obrębie grup wychowawczych. Przedstawiciele Mechanizmu stoją na stanowisku, że nie należy karać wszystkich nieletnich za czyny, których nie popełnili, gdyż budzi to poczucie niesprawiedliwości, a często i wrogości wobec wychowawcy. Co więcej, odpowiedzialność zbiorowa stoi w sprzeczności z Regulami ONZ, które mówią: *Sankcje zbiorowe mają być zakazane (Reguła 67). Dyscyplinarne karanie nieletniego powinno być dozwolone wyłącznie w ściśle wytyczonych granicach obowiązującego prawa i regulaminów (Reguła 70).*

7. Prawo do informacji

Prawa i obowiązki nieletnich zawarte są w Statucie Ośrodka oraz Regulaminie wychowanka MOW w Babimoście. Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zwracają uwagę na konieczność poszerzenia katalogu praw wychowanków o wskazane w § 17 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U.

Nr 109, poz. 631) prawo do zajęć sportowych, turystycznych, rekreacyjnych, w tym w zajęć organizowanych na świeżym powietrzu w wymiarze co najmniej dwóch godzin dziennie, o ile pozwalają na to warunki atmosferyczne.

Na tablicach ściennych umieszczono wiele informacji dotyczących zdarzeń kulturalno – oświatowych, które mają lub będą miały miejsce w placówce. Brakuje jednak informacji o adresach instytucji, do których nieletni mogą się zwrócić w sytuacji, gdy ich prawa nie są przestrzegane. Adresy instytucji powinny znajdować się w ogólnodostępnym i widocznym dla nieletnich miejscu, tak by wgląd do nich nie był uzależniony od decyzji personelu lub innych czynników. W związku z tym, zalecenie pracowników KMP w tym zakresie dotyczy zamieszczenia w ogólnodostępnym miejscu informacji z adresami instytucji, do których wychowanki mogą zwrócić się w sytuacji naruszenia ich praw, w tym do: Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, sędziów rodzinnych.

W Ośrodku prowadzona jest przez wychowanków gazetka pt.: „Nasza Ferajna”, w której oprócz artykułów związanych z aktualnymi wydarzeniami w placówce, znajdują się również te dotyczące praw nieletnich, np. zasad urlopowania, przeniesienia do innego ośrodka.

8. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Zasady kontaktu wychowanków z osobami spoza Ośrodka określone zostały w Statucie Ośrodka. Nieletni nie mieli żadnych uwag co do otrzymywania i wysyłania korespondencji oraz innych kontaktów z osobami spoza Ośrodka.

Wychowankowie mogą korzystać z własnych telefonów komórkowych (na zasadach i w czasie określonym przez wychowawców) oraz z budki telefonicznej znajdującej się na terenie MOW.

W Ośrodku znajduje się również pokój gościnny, w którym odbywają się odwiedziny osób spoza placówki. Jest on wyposażony w stoły, krzesła oraz czajnik i zastawę umożliwiającą przygotowanie ciepłego napoju. Widzenia odbywają się w warunkach zapewniających intymność. Zgodnie ze Statutem, Dyrektor na wniosek wychowawcy może udzielić zgody rodzicowi lub dorosłemu rodzeństwu odwiedzającemu na krótkotrwale (do kilku godzin) zabranie wychowanka poza teren

placówki. Wychowawca odnotowuje w zeszycie dyżurów informacje o szczegółach udzielonej zgody wraz z zobowiązaniem odwiedzającego do opieki nad wychowankiem i terminowego powrotu do placówki. Jednakże system punktowy nakłada dodatkowe obciążenia, ponieważ wychowanek musi posiadać odpowiednią liczbę punktów, aby mógł na taką przepustkę wyjść (rozdział VI pkt 7: „Jeśli w Ośrodku zorganizowane są spotkania z rodzicami, mogą oni zabrać syna po rozmowie z wychowawcą klasy, dyrektorem ds. dydaktycznych, wychowawcą prowadzącym grupę, dyrektorem ds. wychowawczych, bez dodatkowych punktów posiadanych przez wychowanka, pod warunkiem posiadania przez niego zgody właściwego Sądu Rejonowego - Wydziału Rodzinnego i Nieletnich na urlopowanie oraz posiadaną przez wychowanka liczbę punktów niezbędnych do uzyskania przepustki”).

System punktowy określa także zasady udzielania przepustek i urlopów, o którym pisano w rozdziale 6 niniejszego raportu. Przedstawiciele KMP przypominają w tym miejscu opinię Europejskiego Komitetu do spraw Zapobiegania Torturom w zakresie utrzymywania przez nieletniego kontaktów ze światem zewnętrznym: *Komitet przywiązuje duże znaczenie do utrzymywania dobrego kontaktu ze światem zewnętrznym przez wszystkie osoby pozbawione wolności. Wiodącą zasadą jest promowanie kontaktu ze światem zewnętrznym; jakiegokolwiek ograniczenia takich kontaktów powinny opierać się wyłącznie na uzasadnionych względach bezpieczeństwa lub względach związanych z dostępnymi środkami. Aktywne promowanie takich kontaktów może być szczególnie korzystne dla osób nieletnich pozbawionych wolności, z których wiele ma problemy związane z zachowaniem się powiązane z deprawacją emocjonalną lub brakiem umiejętności społecznych. Komitet pragnie także podkreślić, że kontakt osoby nieletniej ze światem zewnętrznym nie powinien być nigdy ograniczony lub wyłączonej jako środek dyscyplinarny (§ 34 Dziewiątego Sprawozdanie Ogólne [CPT/Inf (99) 12]).* Przedstawiciele KMP zalecają w tym miejscu rozważenie zmian niektórych zapisów systemu punktowego w zakresie umożliwienia nieletnim większego kontaktu ze światem zewnętrznym.

9. Prawo do ochrony zdrowia

W placówce nie ma zatrudnionej pielęgniarki. Wychowankowie Ośrodka zapisani są w przychodni Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ) w Babimoście. Książeczki zdrowia wraz z kartą szczepień są przekazane pielęgniarce POZ, odpowiedzialnej za szczepienia. Z uzyskanych przez KMP informacji wynika, że podopieczni MOW przyjmowani są w przychodni niechętnie, tylko w przypadku zachorowania. Lekarz odmawia przyjazdów na wizytę do placówki, nieletni musi być dowieziony do ambulatorium. Obowiązujące badania przesiewowe i bilanse zdrowotne (13,16, 18 lat) nie są prowadzone.

Badania wstępne wychowanków nie są wykonywane. Nie przeprowadza się również wstępnej kontroli pielęgniarskiej nowoprzyjętego wychowanka (wywiad, stan ogólny, blizny, ślady obrażeń, tatuaże, miejsca po wstrzyknięciach, ew. świerzb, etc). Bilanse takie obejmować powinny również m.in. wagę, wzrost, BMI, badanie przedmiotowe, kontrolę ciśnienia, słuchu, ostrości wzroku, ocenę układu ruchu, ewentualne skrzywienia kręgosłupa oraz ogólny stan psychofizyczny. Bez wątpienia, oceny takiej może dokonać jedynie fachowy pracownik służby zdrowia. Zdaniem przedstawicieli KMP, każdy nowy wychowanek winien być przebadana przez lekarza rodzinnego celem ogólnej oceny i ewentualnego wykrycia jakichkolwiek schorzeń, zwłaszcza ze strony układu ruchu, krążenia i oddechowego w celu ich zapobieganiu lub leczeniu. Chłopcy uczestniczą w zajęciach sportowych, zawodach czy na pływalni bez uprzedniego badania lekarskiego.

Stomatolog przyjmuje jedynie w przypadku nagłych zachorowań, konieczności ekstrakcji czy leczenia ostrego stanu zapalnego, zazwyczaj gdy próchnica jest już zaawansowana. Tymczasem wskazane byłoby przeprowadzanie badań kontrolnych czy leczenie niewielkich ubytków. Nieleczone uzębienie powoduje wielokrotnie nieodwracalne straty w stanie zdrowia, nie wspominając o efektach kosmetycznych. Koniecznymi są zatem, w trakcie pobytu w placówce, badania profilaktyczne i leczenie nawet najmniejszych ubytków.

Sześciu wychowanków przyjmuje leki psychotropowe (z powodu m.in. zaburzeń zachowania i emocji, zespół nadpobudliwości z deficytem uwagi). Do Ośrodka nieletni Ci przyjęci zostali z ustaloną uprzednio terapią, zaś leczenie kontynuowane jest w poradni zdrowia psychicznego przy Centrum Leczenia Dzieci i

Młodzieży w Zabórzu. Na konsultacje chłopcy jeżdżą z psychologiem, wizyty teoretycznie winny być co trzy miesiące, jednakże przy wizycie nie jest ustalany termin następnej, tak więc czas oczekiwania jest znacznie dłuższy, nawet do 5-6 miesięcy. Przepisane leki przedłuża lekarz POZ na podstawie zaświadczenia od psychiatry.

Wykupione medykamenty (koszty pokrywa Ośrodek) dostarczone zostają wychowawcom, którzy są zobowiązani je podawać. Podczas wizytacji, przedstawiciele KMP zapoznali się ze sposobem podawania leków. Nie funkcjonuje żadna lista z nazwiskami osób leczonych, personel bazuje na informacjach przekazanych sobie nawzajem oraz własnej pamięci. Zdaniem wychowawców, taka lista mogłaby przedostać się do wiadomości innych wychowanków, a następnie być przyczyną ich nieodpowiedniego zachowania. W ocenie przedstawicielki KMP, pomocnym byłoby założenie każdemu z wychowanków zeszytu, w którym lekarz, niezależnie od swojej dokumentacji, wpisywałby np. zaświadczenie o braku przeciwwskazań do zajęć na pływalni, zlecone w przypadku choroby leki, czas ich stosowania, ewentualne wskazane zabiegi rehabilitacyjne, inne uwagi. Takie rozwiązanie ułatwiłoby pracę personelu oraz było łatwo dostępnym źródłem informacji na temat stanu zdrowia wychowanka, w sytuacji podjęcia nagłych decyzji w tym zakresie.

Przedstawicielka KMP uznała także za niewłaściwy sposób przechowywania leków. Znajdują się one bowiem w małej, niczym niezabezpieczonej, lodówce w kuchni, do której praktycznie wszyscy mogą mieć dostęp. W dniu wizytacji odnotowano kilka w połowie pustych opakowań leków psychotropowych zawiniętych w foliową torebkę, do których dołączona była kartka z nazwiskami pacjentów i nazwą leków oraz dawkowaniem. W ocenie przedstawicieli KMP, leki powinny być przechowywane w zamkniętej szafce, zaś dostęp do nich powinny mieć tylko osoby upoważnione.

Pracownik KMP przejrzał kilkanaście teczek akt osobowych wychowanków.

W ocenie KMP, nieletni nie są poddawani wystarczającym badaniom profilaktycznym. Na potrzebę zapewnienia wychowankom badań profilaktycznych wskazują m.in. Zalecenia Komitetu: Zalecenie 71.: *Młodociani powinni otrzymywać*

profilaktyczną opiekę medyczną i edukację w zakresie zdrowia oraz Zalecenie 75.: Opieka zdrowotna w instytucjach dla nieletnich nie powinna ograniczać się do leczenia chorych pacjentów, ale powinna być rozszerzona na medycynę społeczną i profilaktykę oraz nadzorowanie żywienia. Istotną rolę badań profilaktycznych i edukacji zdrowotnej w placówkach dla nieletnich podkreśla także Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w Dziewiątym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (99) 12]: *Rola służby zdrowia w każdym miejscu pozbawienia wolności nie powinna ograniczać się do leczenia pacjentów z dolegliwościami; powinna natomiast obejmować także zadania związane z medycyną społeczną i profilaktyką. W związku z tym Komitet pragnie podkreślić dwa aspekty o szczególnym znaczeniu dla nieletnich pozbawionych wolności, mianowicie kwestię odżywiania oraz zapewnienie edukacji zdrowotnej* (par.41). Przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że zapewnienie prawidłowej opieki medycznej należy do obowiązków placówki.

W oparciu o przedstawione obserwacje przedstawiciele KMP uznali, iż wskazanym byłoby zatrudnienie w Ośrodku pielęgniarki, która koordynowałaby wszystkie sprawy związane z opieką medyczną, prowadziła wstępne oceny, współpracowała z lekarzem rodzinnym, zajmowała się gospodarką lekami, przygotowywała odpowiednie dawki leków etc. Takie rozwiązanie byłoby bardzo pomocne w codziennej pracy placówki oraz w monitorowaniu stanu zdrowia nieletnich, a poza tym pozwoliłoby pracownikowi socjalnemu pełnić wyłącznie swoje obowiązki.

10. Oddziaływania wychowawcze

Wobec wychowanków Ośrodka stosuje się oddziaływania o charakterze behawioralno-kognitywnym, które opierają się na wprowadzaniu odpowiednich ćwiczeń mających na celu wyeliminowanie niewłaściwych sposobów zachowania, a na ich miejsce wytworzenia nowych reakcji, wartościowych ze społecznego punktu widzenia. W placówce funkcjonuje punktowy system wzmocnień pozytywnych i negatywnych stosowanych wobec nieletnich, który jest oparty na teorii i terapii behawioralnej i ma na celu: wyrównywanie braków w zachowaniu, eliminowanie

negatywnych cech zachowania i wzmacnianie kontroli przez wychowanków ich własnego zachowania. Wpisy dokonywane przez pracowników placówki w arkuszach spostrzeżeń wychowanków podlegają comiesięcznej kontroli dotyczącej poprawności stosowania systemu.

Kalendarz uroczystości i imprez na 2012 i 2013 r. pokazuje, że wychowankowie uczestniczą w różnego rodzaju zdarzeniach np. rajdach rowerowych, spływach kajakowych, turniejach sportowych, warsztatach tanecznych i konkursach. Uroczystości obchodzone są święta narodowe oraz te związane z działalnością Ośrodka.

Poza zajęciami szkolnymi, dla przebywających w MOW chłopców organizowane są zajęcia wychowawczo-opiekuńcze, kulturalno-oświatowe i sportowo-rekreacyjne. W roku szkolnym 2012/2013 działały następujące koła zainteresowań: fotograficzne, teatralne, tenisa stołowego, piłki siatkowej, rowerowe, wędkarskie, pszczelarskie (na terenie Ośrodka jest niewielka pasieka, w której pod opieką wychowawcy, nieletni uczą się pozyskiwania miodu i opieki nad ulami i pszczołami), winoroślarskie (wychowankowie zajmowali się winoroślą w ogrodach przy placówce i na terenie miasta Babimost. Prace polegały na zbiorze i konsumpcji winogron, porządkowaniu winnic, wykonywaniu zimowych i wiosennych cięć, przygotowania roślin do zimowania i zabezpieczenia przed mrozem. Przygotowano też 40 sadzonek z własnego materiału i wysadzono w mieście). Ponadto na terenie MOW funkcjonuje sekcja szachowa oraz sekcja sportów siłowych.

Każdy wychowanek ma założony tzw. Arkusz dostosowania wymagań terapeutycznych wobec wychowanka, który tworzony jest przez pracowników Ośrodka zaraz po przyjęciu dziecka do placówki. Przewiduje on zadania i cele w następujących obszarach: funkcjonowanie społeczne w placówce, funkcjonowanie emocjonalne, samodzielność, stan zdrowia, zauważone przez wychowawcę problemy, relacja z rodziną i nauka.

Pracownicy KMP uznali, że praca wychowawcza w Ośrodku realizowana jest na wysokim poziomie.

11. Prawo do edukacji

Wychowankowie MOW obowiązek szkolny realizują w działającej przy Ośrodku szkole podstawowej oraz gimnazjum. W tym roku szkolnym w Ośrodku funkcjonowały następujące klasy szkoły podstawowej: V (3 uczniów), VI (14 uczniów) oraz I klasa gimnazjum (11 uczniów), II (13 uczniów), III A (8 uczniów), III B (10). Nieletni kierowani do placówki często posiadają duże opóźnienia w realizacji obowiązku szkolnego, dlatego też istotną rolę odgrywa nadrabianie zaległości programowych, uniemożliwiających realizację podstawy programowej. Wychowawcy oraz nauczyciele systematycznie monitorują postępy uczniów w nauce i zachowaniu, co znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji. W celu właściwego przygotowania uczniów do realizowania podstawy programowej, personel placówki stara się organizować dodatkowe zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze oraz zajęcia czytelnicze w godzinach popołudniowych w bibliotece.

Szkoła dysponuje salami lekcyjnymi o odpowiednich warunkach i wyposażeniu. W ocenie pracowników KMP warunki, jakie oferuje Ośrodek w tym zakresie, są optymalne. Poza zwykłym programem nauczania, placówka posiada bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych i odpowiednią bazę do ich realizacji. W internacie znajdują się pracownie. W placówce wyodrębniono także pracownię komputerową i salę gimnastyczną. Wychowankowie mogą korzystać z biblioteki, wyposażonej nie tylko w lektury szkolne, lecz również dostosowane do wieku nieletnich powieści i czasopisma młodzieżowe.

12. Prawo do praktyk religijnych

Wychowankowie placówki mogą uczestniczyć w nabożeństwach w Kościele znajdującym się w pobliżu Ośrodka, tylko wtedy gdy chętnych do udziału jest większa grupa. Wówczas grupa idzie do Kościoła wraz z wychowawcą. W innych sytuacjach, warunkiem wyjścia do Kościoła jest posiadanie odpowiedniej liczby punktów. Dodatkowo, każde wyjście poza teren Ośrodka, w tym również do Kościoła, wiąże się z odjęciem z puli 10 punktów. W ocenie przedstawicieli KMP taki system powoduje, że nie wszyscy wychowankowie mogą uczestniczyć w nabożeństwach (tylko ci, którzy

posiadają odpowiednią liczbę punktów) oraz każdorazowo muszą dokonywać decyzji co do tego, czy wyjście do Kościoła i zmniejszenie przez to punktów, nie przyczyni się do uniemożliwienia im w przyszłości innych przywilejów, np. przepustki do domu.

W ocenie przedstawicieli KMP zapewnienie każdemu wolność sumienia i religii, która obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru, jest podstawowym prawem każdego człowieka, określonym w art. 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z definicją praw człowieka, są one niezbywalne, a zatem nie wolno ich pozbawić jednostki oraz że jednostka nie może sama dobrowolnie praw tych odstąpić. W związku z tym, niedopuszczalne jest łamanie praw człowieka, nawet jeśli on sam lub osoba za niego prawnie odpowiedzialna wyrazi na to zgodę. Prawa człowieka mogą podlegać ograniczeniom, ale tylko w wyjątkowych, z góry przewidzianych przypadkach i w zgodzie z prawem, a nie według dowolnego uznania (np. władz odpowiedzialnych za funkcjonowanie placówki) w myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP: *Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.*

Ponadto również standardy zawarte w instrumentach prawa międzynarodowego wyraźnie wskazują na konieczność zapewnienia wszystkim wolności myśli, sumienia i wyznania. Reguły Narodów Zjednoczonych Dotyczące Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) w zakresie posług religijnych głoszą: *Każdemu nieletniemu należy pozwolić na zaspokajanie potrzeb jego życia religijnego i duchowego. Jeżeli w zakładzie przebywa wystarczająca liczba nieletnich jednego wyznania, należy powołać przedstawiciela tego wyznania, aby odprawiał dla nich obrzędy. Każdy nieletni ma prawo do przyjmowania wizyt duchownych swojego wyznania, uczestniczenia w obrzędach, ale także do nieuczestniczenia w nich i do swobody odmowy poddawania się religijnej edukacji i indoktrynacji (Reguła 48). Z kolei w brzmieniu Zaleceń Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie*

europijskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi *wolność myśli, sumienia i wyznania młodocianych powinna być w respektowana* (Zalecenie 87.1). *Instytucjonalny reżim powinien być zorganizowany w takim stopniu, w jakim możliwe jest praktykowanie przez młodocianych ich religii i przekonań, uczestnictwo w nabożeństwach lub spotkaniach prowadzonych przez upoważnionych przedstawicieli religii i wyznań, przyjmowanie wizyt prywatnych przedstawicieli religii lub wyznań oraz posiadanie ksiąg lub materiałów informacyjnych dotyczących ich religii lub przekonań* (Zalecenie 87.2). *Młodociani nie mogą być zmuszani do praktykowania religii, wyznania, uczestnictwa w nabożeństwach religijnych lub spotkaniach, udziału w praktykach religijnych lub akceptowania wizyt przedstawicieli którejkolwiek religii lub wyznania* (Zalecenie 87.3).

W związku z powyższym przedstawiciele KMP przypominają, że każda placówka ma obowiązek przestrzegać prawa nieletnich do wolności wyznania i sumienia oraz zorganizować pracę wychowawczą w taki sposób, by uwzględniać swobodę i dobrowolność nieletnich w wyborze wiary i uczestniczenia w praktykach religijnych. Dlatego też przedstawiciele KMP zalecają zorganizowanie dla nieletnich możliwości uczestnictwa w nabożeństwach, bez konieczności posiadania odpowiedniej liczby punktów.

13. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

1. Dyrektorowi MOW w Babimoście:
  - 1.1. poddanie wstępnym badaniom lekarskim każdego nowego wychowanka celem ogólnej oceny i ewentualnego wykrycia jakichkolwiek schorzeń, zwłaszcza ze strony układu ruchu, krążenia i oddechowego;
  - 1.2. rozważenie możliwości zatrudnienia w Ośrodku pielęgniarstwa, która koordynowałaby wszystkie sprawy związane z opieką medyczną;
  - 1.3. zapewnienie wychowankom badań profilaktycznych;

- 1.4. założenie każdemu z wychowanków zeszytu wizyt lekarskich, który ułatwiłby pracę personelu w zakresie zapewnienia właściwej opieki medycznej nieletnim;
- 1.5. właściwe przechowywanie leków oraz dokonywanie systematycznej kontroli ich ważności;
- 1.6. usunięcie kary w postaci „możliwość wystąpienia z wnioskiem o zmianę ośrodka wychowawczego”;
- 1.7. zorganizowanie dla nieletnich możliwości uczestnictwa w nabożeństwach, bez konieczności posiadania odpowiedniej liczby punktów;
- 1.8. rozważenie zmian niektórych zapisów systemu punktowego w zakresie umożliwienia nieletnim większego kontaktu ze światem zewnętrznym (np. w przypadku urlopowania na ważne święta);
- 1.9. poszerzenie katalogu praw wychowanków o zajęcia sportowe, turystyczne, rekreacyjne, w tym w zajęcia organizowane na świeżym powietrzu w wymiarze co najmniej dwóch godzin dziennie;
- 1.10. ujednolicenie Statutu Ośrodka oraz systemu punktowego w zakresie stosowania kar wobec nieletnich;
- 1.11. zaprzestanie stosowania odpowiedzialności zbiorowej;
- 1.12. usunięcie z treści systemu punktowego pkt 8 w rozdziale II, mówiącego o tym, że wychowanek, który w trakcie trwania roku szkolnego zostaje, decyzją sądu, zwolniony z pobytu w placówce resocjalizacyjnej może ją opuścić pod warunkiem posiadania przynajmniej „0” stanu punktowego;
- 1.13. wywieszenie w miejscu dostępnym dla wszystkich wychowanków adresów instytucji, które zajmują się ochroną praw człowieka oraz do których nieletni mogą się zwrócić w razie potrzeby;
- 1.14. przeszkolenie kadry placówki w zakresie międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka;
- 1.15. zaktualizowanie – pod kątem obowiązującego prawa - Procedury zastosowania środków przymusu bezpośredniego;
- 1.16. uwzględnienie w przypadku przeprowadzania przyszłych prac remontowych lub budowlanych, wymagających pozwolenia na budowę, dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością.